

GENEL EĞİTİM SINIFINA YERLEŞTİRİLMİŞ ÖZEL GEREK SINİMLİ ÖĞRENCİLERİN PROBLEM DAVRANIŞLARINI AZALTMADA DOĞRUDAN DAVRANIŞSAL DANIŞMANLIĞIN ETKİLİLİĞİ *

THE EFFECTIVENESS OF THE DIRECT BEHAVIORAL CONSULTATION ON THE PROBLEM BEHAVIORS OF THE HANDICAPPED STUDENTS WHO WERE PLACED INTO REGULAR SCHOOL SETTINGS

Dr. Ersin Ufuk TİMUCİN

Lefke Avrupa Üniversitesi

Dr. Fazıl Küçük Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Öğretmenliği Bölümü, Lefke-KKTC

utimucin@eul.edu.tr

Prof. Dr. Mehmet ÖZYÜREK

Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Öğretmenliği Bölümü, Ankara-Türkiye

mozyurek@gazi.edu.tr

Özet

Bu araştırmanın amacı; genel eğitim sınıf öğretmenlerine yapılan doğrudan davranışsal danışmanlığın (DDD); öğretmenlerin ödüllendirme davranışlarını artırmada ve özel gereksinimli öğrencilerin problem davranışlarını azaltmadaki etkililiğini belirlemektir. Ayrıca artan öğretmen ödüllendirme davranışları ile azalan öğrenci davranışlarının sürmesi, genellenmesi ve kullanılışlığı da araştırılmıştır. Araştırma deseni denekler arası çoklu yoklama desenidir. Araştırmanın öğretmen davranışlarına ilişkin bulgularına göre: DDD öğretmenlerin ödüllendirme davranışlarını artırmalarında, azalarak sürdürmelerinde ve birinci ve ikinci öğretmenin ödüllendirme davranışlarını matematik dersine genellemelerinde etkilidir. Araştırmanın öğrenci davranışlarına ilişkin bulguları: DDD'liğin her üç öğrencinin de Türkçe dersindeki ders dışı etkinlikte bulunma davranışlarının azaltılmasında ve azaltılan düzeyde sürdürülmesinde ve bu davranışların matematik dersine genellenmesinde etkili olduğunu göstermektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamı DDD'liğin kullanılabilirliğini hakkında olumlu görüş bildirmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma, sınıf yönetimi, özel eğitim danışmanlığı, doğrudan davranışsal danışmanlık

Abstract

The main purpose of this research is to determine the effectiveness of the Direct Behavioral Consultation (DBC), provided for the teachers in order to reduce the problem behaviours of handicapped students placed into regular school settings, on the enhancement of the teachers' labelled and unlabelled praising behaviours and on the reduction of the students problem behaviours and on the maintainance, generalization and usefulness of the teachers' increased praising behaviours and the students' reduced problem behaviours. The design of this study is multiple probe design across subjects, a variation of the multiple baseline design. Considering the findings related to the teachers' behaviors, the DBC is decreasingly effective on increasing the teachers' praising behaviors and on maintaining them. In addition, the DBC gives the impression that it is effective on two to third of the teachers' generalizing the praising behaviors into Mathematics course. Considering the finding related to the students behaviors, the DBC is effective on decreasing their off-task behaviors and in maintaining them. In addition, the DBC gives the impression that it is effective on all students' generalizing their decreased off-task behaviors into Mathematics course.

Key Words: Mainstreaming, behavioral management, direct behavioral consultation, tip sheets and feedback

Giriş

Özel gereksinimli öğrencilere yönelik eğitim ortamlarından biri de kaynaştırma. Alan yazında yaygın olarak kullanılan tanımlardan birinde kaynaştırma “Özel gereksinimli

*Bu çalışma Gazi Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri birimince desteklenmiştir.

öğrencinin gerekli destek hizmetler sağlanarak, tam ya da yarı zamanlı olarak kendisi için en az kısıtlayıcı eğitim ortamı olan normal eğitim sınıflarında eğitim görmesi” şeklinde tanımlanmaktadır (Kırcaali-İftar, 1992; Sucuoğlu, 2004). Bu tanımda yer alan “destek eğitim hizmetleri sağlanarak” ifadesi, diğer bir deyişle özel eğitim hizmetleri sağlanması, yapılan eğitim düzenlemesinin kaynaştırma olmasını sağlayan en önemli koşuldur. Yetersizliği nedeniyle özel eğitimden yararlanması uygun görülmüş öğrenci için bu koşulun yerine getirilememesi durumundaki kaynaştırmadan söz etmek olası değildir. Yetersizliği olan öğrenciye özel eğitim hizmetleri sağlanmadığı genel eğitim sınıfına yerleştirilmesinde bu öğrencinin normal gelişim gösteren akranlarıyla birlikte eğitim aldığı bir eğitim ortamı düzenlenmesi olacaktır (Özyürek, 1990; Baker ve Zigmond; 1995 Varol, 1996; Gürgür, 2008). Ülkemizde kaynaştırma adı altında genel eğitim sınıfına yerleştirilen öğrenciler, özel eğitim hizmetleri sağlanmadan genel eğitim sınıfına yerleştirildiğinden bu eğitim ortamı kaynaştırma olmayıp, birlikte eğitim olarak adlandırılmaktadır. Çoğu zaman özel gereksinimli öğrencilerin eğitsel ve davranışsal gereksinimleri belirlenmediğinden, özel eğitim hizmetlerini planlamak da mümkün olamamaktadır.

Özel eğitim hizmetleri, özel gereksinimli öğrencilerin eğitsel ve davranışsal gereksinimlerinden kaynaklanır. Özel eğitim hizmetlerinin niteliğine, kim tarafından, ne kadar süreyle, nasıl verildiğine göre kaynaştırma düzenlemeleri çeşitlilik göstermektedir. Özel gereksinimli öğrencinin eğitsel ve davranışsal gereksinimleri doğrultusunda öğretmen ve öğrencilere sunulan özel eğitim hizmetlerinin nitelik ve niceliği değiştiğinden kaynaştırma düzenlemeleri de çeşitlenmektedir. Bu düzenlemeler, özel eğitim öğretmenin genel eğitim öğretmene sağladığı danışmanlık, özel eğitim planı doğrultusunda yardımcı öğretmenin öğrenciyle sınıfta çalıştığı sınıf içi yardım, öğretmene danışmanlığın ve öğrenciye doğrudan özel eğitimin sağlandığı gezici öğretmenlik, öğrencinin belli sürelerle özel eğitim öğretmeni ya da destek hizmet personeli tarafından genel eğitim sınıfından alındığı kaynak oda ve genel eğitim sınıfına yarı zamanlı katılımlı özel eğitim sınıfı düzenlemesi şeklinde çeşitlenmektedir (Salend, 2001).

Kaynaştırma düzenlemelerden biri olan danışmanlık diğerlerinden farklı olarak öğretmene yetersizliği olan öğrencinin eğitsel ve davranışsal gereksinimlerini karşılayacak öğretimsel ya da davranışsal danışmanlık verilerek özel gereksinimli öğrenciye dolaylı olarak özel eğitim hizmeti sağlanır. Özel eğitim danışmanı, öğrencinin öğrenme ve davranış problemlerinin çözümünü, sınıf öğretmenin kendisinin gerçekleştirmesi için danışmanlık sağlar (Watkins-Emonet, 2000; Jefferson, 2001; Freeland, 2002). Bu yönüyle özel eğitim danışmanlığı, sınıf öğretmenin bilgi ve becerisinin gelişmesine yol açtığı gibi, öğretmenin yeni edindiği bu becerilerden diğer bağlamlarda yararlanma olasılığını da artırır (Kırcaali-İftar ve Uysal, 1999; Freeland, 2002).

Özel eğitim danışmanlığı amaçlarına, varsayımlarına, çözümlenmeye çalışılan problemlere, müdahale ve değerlendirme yöntemlerine ve sınırlılıklarına göre çeşitlilik göstermektedir. Alan yazında okul danışma servislerinde en çok kullanılanlar, psikolojik danışmanlık modeli (ruh sağlığı modeli) ve davranışsal danışmanlık modelleridir (Maher ve Forman, 1987; Kırcaali-İftar, 1992; Heron ve Harris, 1993; Zins, Kratochwill ve Elliott 1993).

Bergan (1977), danışmanlık ile davranışsal psikolojinin ilkelerini birleştirerek dört aşamalı bir problem çözme süreci olan davranışsal danışmanlık modelini tanımlamış ve modellemiştir. Davranışsal danışmanlık modeli; problemi tanımlama, problem analizi, sağaltım uygulaması ve sağaltımın değerlendirilmesi aşamalarından oluşmaktadır. Davranışsal danışmanlık, genel eğitim sınıfında özel gereksinimli bir öğrencinin davranışını değiştirmek için sınıf öğretmeni olan danışmanla çalışırken bilginin danışana sözel olarak

aktarılmamasına odaklı bir hizmet modelidir (Watson ve Robinson, 1996; Gutkin, 1996; Watkins-Emonet, 2000). Davranışsal danışma modeli, ABD’de 1980’li yıllar boyunca ve 1990’lı yılların ilk yarısında, özel eğitimciler ve okul psikologları tarafından normal gelişim gösteren ve özel gereksinimli öğrencilerin akademik ve davranışsal problemlerini ortadan kaldırmak için yaygınca kullanılmıştır (Kratochwill ve Bergan, 1990; Watkins-Emonet, 2000).

1990’lı yılların ikinci yarısında Watson ve Robinson (1996) Bergan’ın modeline benzer aşamaları olan ve onu kapsayan doğrudan davranışsal danışmanlık (DDD) modelini geliştirmişlerdir. Davranışsal danışmanlıktaki danışana sadece sözel iletişimle hizmet sağlama yerine, DDD modelinde öğrenci davranışlarının doğrudan ölçümlenmelerine dayalı olarak davranışın analiz edildiği ve kazandırılacak davranışlara gerektiğinde model olma, rehberli uygulamalara yer verme, düzeltici ve onay dönütlerini de içeren davranışa doğrudan müdahale odaklı danışmanlık modeli oluşturulmuştur (Watson ve Robinson, 1996; Watkins-Emonet, 2000).

Bu çalışmada problemin tanımlanması ve problem analizi aşamaları, alan yazındaki örneklerinden farklı olarak tamamen araştırmacı tarafından desenlenmiştir. Planın uygulanması aşamasında ise, doğrudan öğretim yaklaşımında yer alan model olma ve rehberli uygulama basamaklarına yer verilmeksizin, öğretmenlere ipucu kâğıdı verilmiş ve daha sonra öğretmenlere ipucu kâğıdı uygulamalarına ilişkin olarak dönüt verilmiştir. Bu farklılıkların en önemli nedeni, yetersizlikten etkilenmiş öğrencilerin eğitime yönelik olarak Türkiye’deki öğretmenlerin sahip oldukları bilgi ve becerilerin diğer ülkelerdeki öğretmenlerin sahip oldukları bilgi ve becerilerden çok daha sınırlı olmasıyla ilgilidir. Bu nedenden dolayı, sağaltımın sınıf ortamında uygulanması dışındaki tüm basamaklar araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir.

Özel eğitim hizmet türlerinde olduğu gibi danışmanlık modellerinde de genel eğitim sınıflarına yerleştirilmiş öğrencilerin gereksinimlerinin karşılanması amaçlanmaktadır. Genel eğitim sınıfına yerleştirilmiş özel gereksinimli öğrencilerin akademik ve davranışsal gereksinimleri bulunabilmektedir (Lewis ve Doorlag, 1999; Smith, Polloway, Patton ve Dowdy, 2001). Bu sınıflardaki özel gereksinimli öğrencilerden pek çoğunun akademik gereksinimlerinin karşılanabilmesi ise öncelikle davranışlarının yönetilebilmesini gerektirmektedir. Davranışları yönetme, etkili öğretimin ön koşuludur. Öğrencilerin davranışları yönetilemediğinde, hem öğrenciler hem de öğretmenleri pek çok sorunla karşı karşıya kalmaktadırlar (Özyürek, 2005).

Ek olarak genel eğitim sınıfına yerleştirilen özel gereksinimli öğrencilerin problem davranışları kontrol edilemediğinde, eğitim ve öğretim olanaklarından yeterince yararlanamadıkları için akademik öğrenmeleri aksatmakta, akranlarından geride kalabilmekte ve bu fark zamanla giderek arttığından okulda başarısız olma riski artmaktadır (Choate 2000; Smith, Polloway, Patton ve Dowdy, 2001; Pisciotta 2001; Feldman ve Kratochwill, 2003; Kaner 2003; Hallahan Kauffman 2003; Özyürek, 2005; Erbaş 2005; Smith ve Robinson 2006; Sucuoğlu ve Kargın 2006; Kahveci, 2016).

Genel eğitim sınıfına yerleştirilmiş ve problem davranışlar sergileyen özel gereksinimli öğrencilerin problem davranışları, özel eğitim hizmetlerinden danışmanlık hizmeti sunulurken kullanılan DDD modeli ile değiştirilebilir (Little, Hudson ve Wilks 2002). Danışmanlık yapan özel eğitim öğretmeni tarafından problem davranışın nedenleri, işlevi ve sağaltım yöntemi, doğrudan ölçümlenerek belirlenebilir. Davranış analizine dayalı olarak öğretmene doğrudan danışmanlıkla problem davranışın uyuşmayanlarının

ödüllendirilmesiyle ilgili beceriler kazandırılabilir (Shapiro, 1987; Shapiro ve Kratochwill 2000; Jefferson, 2001). Ayrıca öğretmenlere sınıfa uygun davranışları ödüllendirmelerine ilişkin dönüt verilerek problem davranışları kontrol etmelerindeki etkililikleri artırılabilir (Watkins-Emonet 2000; Freeland 2002; Noel ve ark. 2002; Munton, 2004).

Alan yazında, kaynaştırma düzenlemesindeki özel gereksinimli öğrencilerin problem davranışlarının ortadan kaldırılmasında ve sınıf öğretmenlerine sınıfı kontrol etme becerilerinin kazandırılmasında DDD modeli kullanılan araştırmalar bulunmaktadır (Watkins-Emonet 2000; Noel, Duhon, Gatti, Connell, 2002; Freeland, 2002; Munton 2004). Bu araştırmalardan birinde, Watkins-Emonet (2000), model olma, rehberlik etme, düzeltme ve olumlu dönüt provalarını içeren DDD modelini, iki okul öncesi öğretmenin betimlemeden (unlabelled) ve betimleyerek ödüllendirme (labelled praise) davranışlarını artırma ve genellemede etkili bulmuştur. Bir başka çalışmada Noel, Duhon, Gatti ve Connell (2002), özel eğitim danışmanı tarafından hazırlanarak genel eğitim öğretmenlerine verilen sağaltım planlarıyla performans geri dönütünü içeren DDD'lığın, sınıfta gezinme, konuşma, nesneyle oynama gibi sınıfa uygun olmayan davranışların azaltılması ile verilen etkinliğin tamamlanması gibi sınıfa uygun olan davranışların artırılmasında etkili olduğunu bulmuşlardır.

Freeland (2002), model olma, rehberli uygulama ve düzeltici geri bildirim uygulamalarını içeren DDD'lığın, okul öncesi eğitimi programında yer alan üç öğretmenin ödüllendirme davranışlarının artırılmasında ve artırılan öğretmen ödüllendirmeleriyle, problem davranışlar sergileyen üç öğrencinin problem davranışlarının azaltılmasında ve öğretmenlerin ödüllendirme davranışlarını üç farklı ortama genellemelerinde etkili olduğunu bulmuştur.

Munton (2004), ilki öğretmene verilen öğretmen ipucu kâğıdından, ikincisi ipucu kâğıdı ve öğretmenin kendi sağaltım uygulamasını izlediği kontrol listesinden ve üçüncüsü, ipucu kâğıdı ile kontrol listesinin yanı sıra öğretmenin sağaltım uygulamasına ilişkin haftalık dönütlerden oluşan üç farklı DDD'lığın, sınıfta problem davranışlar sergileyen öğrencilerin problem davranışlarının azaltılmasında etkili olduğunu bulmuştur. Ayrıca araştırma, ipucu kâğıdı ve kontrol listesinin yanı sıra haftalık verilen dönüt uygulamasını içeren DDD'lığın, problem davranışların azaltılmasında en etkili ve verimli yöntem olduğunu göstermiştir.

Ülkemizde ise özel eğitim danışmanlığıyla ilgili olarak yapılan çalışmada Kırcaali-İftar ve Uysal (1999), özel eğitim danışmanlığının dört zihinsel engelli öğrencinin akademik becerileri edinmelerinde etkili olduğunu belirtmiştir. Şafak (2005), birlikte eğitim ortamına yerleştirilmiş görme yetersizliğinden etkilenmiş öğrencilere, akademik ve görme yetersizliğine bağlı olarak ortaya çıkan sınırlılıklarında yapabildiklerine göre desenlenen özel eğitim hizmetlerinin, söz konusu sınırlılıkların üstesinden gelmelerinde etkili olduğunu bulmuştur. Ancak Türkiye'de kaynaştırma kavramından özel gereksinimli öğrencinin sadece genel eğitim sınıfına yerleştirilmesi anlaşıldığından bu öğrencilerin problem davranışlarının azaltılmasında özel eğitim danışmanlığının etkisini araştıran herhangi bir araştırma bulunmamaktadır. Öğretmen ödüllendirmesinin artırılmasının özel gereksinimli öğrencilerin problem davranışlarını azalttığı belirtilmektedir (Watkins-Emonet 2000; Noel, Duhon, Gatti, Connell, 2002; Freeland, 2002; Little, E. Hudson, A. ve Wilks R;2002;Munton 2004). Ülkemizde genel eğitim sınıfına yerleştirilmiş ve problem davranışlar sergileyen özel gereksinimli öğrencilerin öğretmenlerine ödüllendirmelerini artırmaya yönelik ipucu kâğıdı ve dönüt vererek yapılan DDD ile problem davranışların azaltıp azaltmayacağı bu araştırmanın problemi oluşturmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı; genel eğitim sınıf öğretmenlerinin ödüllendirmelerini artırmaya yönelik ipucu kâğıdı ve dönüt vererek yapılandırılan davranışsal danışmanlığın (DDD); öğretmenlerin betimlemeden ve betimleyerek ödüllendirme davranışlarını artırmada ve özel gereksinimli öğrencilerin problem davranışlarını azaltmadaki etkililiğini belirlemektir. Ayrıca artan öğretmen ödüllendirme davranışları ile azalan öğrenci davranışlarının sürmesi, genellenmesi ve kullanılışlığını belirlemek de amaçlanmıştır. Bu amaçlara ulaşmak için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

Genel eğitim sınıfına yerleştirilmiş özel gereksinimli öğrencilerin ders dışı etkinlikte bulunma davranışlarını azaltmada sınıf öğretmenlerinin ödüllendirme davranışlarını artırmak için ipucu kâğıdı ve dönüt vermeyle yapılan (DDD);

1. Öğretmenlerin betimlemeden ve betimleyerek ödüllendirme davranışlarını artırmada etkili midir?
2. Öğretmenlerin betimlemeden ve betimleyerek ödüllendirme davranışlarının sürmesini sağlamakta mıdır?
3. Öğretmenler Türkçe dersindeki betimlemeden ve betimleyerek ödüllendirme davranışlarını, Matematik dersine genellemekte midir?
4. Öğrencilerin ders dışı etkinlikte bulunma davranışlarının azaltılmasında etkili midir?
5. Öğrencilerin azalan ders dışı etkinlikte bulunma davranışlarının sürmesinde etkili midir?
6. Öğrencilerin Matematik dersinde deders dışı etkinlikte bulunma davranışlarının azalmasında etkili midir?
7. Genel eğitim sınıf öğretmenlerinin DDD'liğin kullanılışılığı hakkındaki görüşleri (sosyal geçerlik bulguları) nelerdir?

Yöntem

Araştırma Deseni

Araştırmanın amaçlarını gerçekleştirebilmek için tek denekli deneysel desenlerden denekler arası çoklu yoklama desenine yer verilmiştir. Araştırmanın bağımlı değişkenleri; öğretmenlerin, özel gereksinimli öğrencilerinin sınıfa uygun olan davranışlarını betimlemeden ve betimleyerek ödüllendirme davranışlarının düzeyi ve öğrencilerin ders dışı etkinlikte bulunma davranışlarının düzeyidir. Araştırmanın bağımsız değişkeni ise ipucu kâğıdı ve dönüt verilerek yapılan DDD'tir. Araştırmada deneysel kontrol, verilerin eğitim ya da düzeyinde benzer değişikliklerin ardı ardına tüm deneklerde gerçekleşmesi ile kurulmuştur. İlk olarak birinci öğretmene DDD verildiğinde; öğretmenin ödüllendirme davranışı veri düzey ya da eğitiminde artmaya ve öğrencinin problem davranışının veri düzey ya da eğitiminde azalmaya yol açması beklenmektedir. O sırada henüz DDD uygulamasının başlatılmadığı ikinci ve üçüncü deneklerin veri düzey ya da eğitimlerinde değişiklik olmaması beklenmektedir. Aynı şekilde ikinci ve üçüncü öğretmenlere de DDD uygulandıkça verilerin eğitim ya da düzeyinde benzer değişikliğin ardı ardına gerçekleşmesi beklenmiştir.

Denekler

Araştırmanın deneklerini Ankara İli'nde ilköğretim okulu genel eğitim sınıfına yerleştirilmiş biri öğrenme güçlüğü, ikisi dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu tanısı almış olan iki ilköğretim dördüncü sınıf ve bir ilköğretim üçüncü sınıf öğrencisi olmak üzere üç öğrenci ve onların sınıf öğretmenleri oluşturmuştur.

Denekleri belirleyebilmek için 2005-2006 öğretim yılı ikinci döneminde sınıfa uygun olmayan davranışlar sergileyen öğrencilerin bulunduğu rehber öğretmenlerle yapılan telefon görüşmeleriyle belirlenen ve araştırmacının ulaşım kolaylığının olduğu okullara gidilmiştir. Beşikaya, Emniyetçiler, Gazi, Nurçin Sayan, Satuk Buğra ve Sofuoğlu İlköğretim okullarına gidilerek öncelikli olarak okul yönetimi, rehber öğretmen ve sınıf öğretmenleriyle bire bir ön görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmeler sonucunda, ilköğretim birinci kademedeki ve sınıfa uygun olmayan davranışlar sergileyen sekiz öğrenci belirlenmiştir. Bu sekiz öğrenciden uygulamanın yapılacağı okuldan olmayan hafif derecede zihinsel yetersizlik tanısı almış ve sınıfta davranış problemi sergileyen bir öğrenci ve bu öğrencinin çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden öğretmeniyle ön uygulama çalışması yapılmıştır.

Kalan yedi öğrencinin öğretmenleriyle öğretmen görüşmesi yapılmış ve sınıfta anekdot kayıtları alınarak, öğrencilerin gerçekten sınıfa uygun davranışlar sergileyip sergilemedikleri belirlenmiştir. Görüşme sonucunda, araştırmaya katılmada gönüllü olan öğretmenler arasında işlevsel bakımdan benzer özellikleri olan ve gerçekten sınıfa uygun olmayan davranışlar gösteren öğrencileri olan ve araştırmanın uygulanabilirliği açısından, aynı ilköğretim okulunda bulunan üç öğretmen ve öğrencileri araştırma denekleri olarak belirlenmiştir. Araştırma kapsamına alınan öğretmenlerden;

Birinci öğretmen; eğitim yüksek okulu mezunu, 18 yıllık sınıf öğretmenliği geçmişi olan ve yaklaşık 10 yıldır çalıştığı sınıflarda yetersizliği olan öğrenciler bulunan, ikinci öğretmen; eğitim yüksek okulu mezunu, 18 yıllık sınıf öğretmenliği geçmişi olan ve yaklaşık 5 yıldır çalıştığı sınıflarda yetersizliği olan öğrenciler bulunan, üçüncü öğretmen; sanat tarihi mezunu, 9 yıllık sınıf öğretmenliği geçmişi olan, yaklaşık 4 yıldır çalıştığı sınıflarda yetersizliği olan öğrenciler bulunan ve her üç öğretmen de davranış kontrolüne yönelik olarak hizmet öncesi ve içi herhangi bir eğitim almamış olan araştırmaya katılmaya gönüllü bayan öğretmenlerdir.

Veriler ve Toplanması

Araştırma verileri doğrudan gözlemlerle toplanmıştır. Bunun için video kaydı alınmış anekdot kayıt formuna öğrenci davranışları, davranış öncesi ve sonrası olaylar yazılmıştır. Öğrenci ve öğretmenleri belirlemek için görüşme formu geliştirilmiştir. Öğrencilerin davranışlarının işlevlerini belirleyebilmek için motivasyon ölçümleme formu DDD için gerekli olan ipucu kağıdını hazırlamak için ise kontrol listesi ve pekiştirici belirleme formlarından yararlanılmıştır. Araştırmada, öğretmenlerin ödüllendirme davranışlarının artırılması ve öğrencilerin ders dışı etkinlikte bulunma davranışlarının azaltılması amacıyla araştırmacı tarafından öğretmen ipucu kağıdı geliştirilmiştir. Öğretmen ipucu kağıdı; genel kural, o günkü derste yapılacak etkinliklere yönelik yönergeler, öğrenci etkinliğe uygun davranışlar sergilediğinde, yapılacak ödüllendirmeler ve öğrenci etkinliğe uygun olmayan davranışlar sergilediğinde etkinliğe uygun davranışlar sergileyen başka bir öğrenciye yapılacak ödüllendirmeler ve ders sonunda verilecek ödül öğelerinden oluşmaktadır.

Uygulama Süreci

Araştırmanın uygulama süreci başlama düzeyi ve yoklama oturumları, öğretmenlerin ipucu kağıdını uygulamaları ve bu uygulamaya ilişkin dönüt verilmesiyle yapılan uygulama, süreklilik ve genelleme oturumlarından oluşmaktadır.

Araştırmanın başlama düzeyi evresinde, biri öğretmenlerin betimleyerek ve betimlemeden ödüllendirme davranışı ve diğeri öğrencilerin ders dışı etkinlikte bulunma davranışları olmak üzere iki başlama düzeyi verisi toplanmıştır. Araştırmanın başlama düzeyinde, denekler arası çoklu yoklama düzeyi deseninin gereği olarak, birinci öğretmen ve öğrenciyle başlama

düzeyi verileri toplanmaya başlandığında, ikinci ve üçüncü öğretmen ve öğrenciyle yoklama oturumları yapılarak, öğretmenlerin betimlemeden ve betimleyerek ödüllendirme davranışları ve öğrencilerin ders dışı etkinliklerle ilgilenme davranışlarıyla ilgili ilk veriler toplanmıştır.

Başlama düzeyi verilerinde kararlılığın sağlanmasının ardından birinci öğretmenle ipucu kâğıdı ve dönüt uygulamasına geçilmiştir. Öğretmenin, ipucu kâğıdında yer alan öğeleri uygulaması sırasında, 40 dakikalık ders süresince, önceden araştırmacının sınıf ortamına yerleştirdiği kamera aracılığıyla kayıt yapılmıştır. Her gün Türkçe dersinin tamamlanmasının ardından, sınıf ortamındaki kamera araştırmacı tarafından alınarak, kameranın belleğindeki kayıt bilgisayar ortamına aktarılmış ve öğretmenin betimlemeden ve betimleyerek ödüllendirme davranışları ile öğrencinin problem davranışı kısmi aralık kayıt formuna işlenmiştir.

Yapılan kayıt, araştırmacı tarafından sağaltım öğeleri dikkate alınarak analiz edilmiştir. Dönüt verme, öğretmene kaydı izleterek, doğru şekilde uyguladığı sağaltım öğelerinin neler olduğunun ve neden doğru olduğunun söylenilerek pekiştirilmesi; eksik ya da yanlış uygulanan sağaltım öğelerinde ise olması gerekeni betimleyen ya da kendisinin yaptığı doğru sağaltım öğesi uygulamalarının örnek gösterilmesiyle gerçekleştirilmiştir.

Birinci öğretmende DDD uygulamasıyla betimlemeden ve betimleyerek ödüllendirme davranışlarında kararlılığın sağlanmasıyla birlikte ikinci öğretmenle ve üçüncü öğretmenle süreç tekrarlanmıştır.

Araştırmada ayrıca Matematik dersinde genelleme verisi toplanmıştır. Ayrıca öğretmenlerin ödüllendirme davranışlarının ve öğrencilerin azaltılan ders dışı etkinlikte bulunma davranışlarının sağaltımdan iki hafta sonra sürüp sürmediğini değerlendirmek için her bir deneğin sağaltım uygulamasından 14, 16 ve 18 gün sonra süreklilik verisi toplanmıştır.

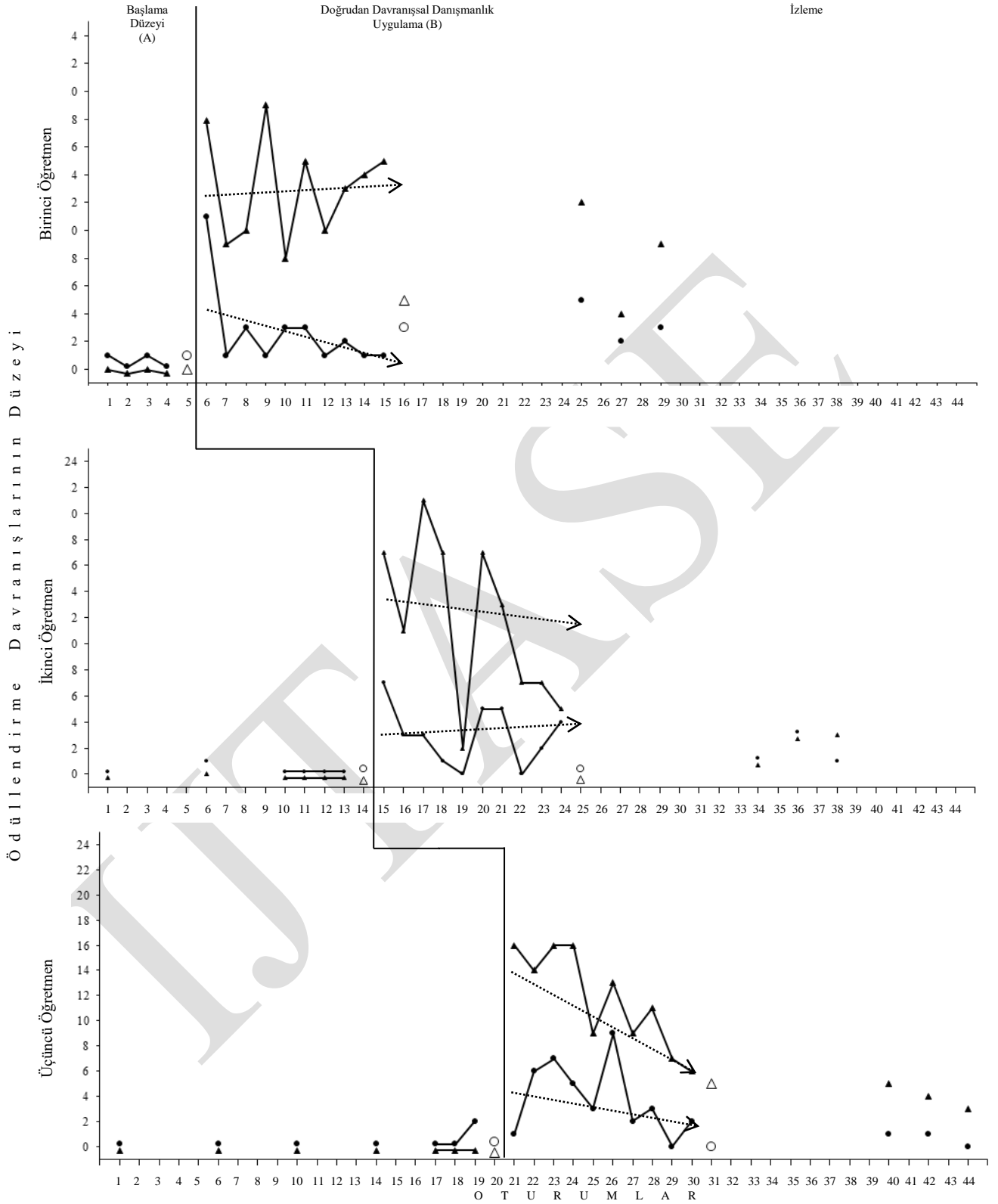
Güvenirlilik

Araştırmada öğretmenlerin ödüllendirme davranışları ile öğrencilerin ders dışı etkinlikte bulunma davranışları için bağımsız iki gözlemci tarafından deney sürecinin her evresinde yer alan ve yansız atamayla belirlenen oturumların %20'sinde gözlemciler arası güvenirlilik belirlenmiştir. Öğretmenlerin betimlemeden ve betimleyerek ödüllendirme davranışlarının, gözlemciler arası güvenirlilik katsayılarını hesaplamak için; gözlemcilerin elde ettiği değerlerden küçük sayı/ büyük sayı X 100 formülü kullanılmıştır. Öğrenci problem davranışlarının gözlemciler arası güvenirlilik katsayılarının hesaplanmasında; görüş birliği / görüş birliği + görüş ayrılığı X 100 formülü kullanılmıştır (Tawney ve Gast,1984; Tekin-Iftar ve Kircaali-Iftar,2004).

Araştırmada, birinci öğretmenin betimleyerek ve betimlemeden ödüllendirme davranışının gözlemciler arası güvenirlilik katsayısı % 97, ikinci öğretmenin betimleyerek ve betimlemeden ödüllendirme davranışının gözlemciler arası güvenirlilik katsayısı % 94, üçüncü öğretmenin betimleyerek ve betimlemeden ödüllendirme davranışının gözlemciler arası güvenirlilik katsayısı % 98 dir. Öğrencilerden birinci öğrencinin problem davranışının gözlemciler arası güvenirlilik katsayısı % 92, ikinci öğrencinin problem davranışının gözlemciler arası güvenirlilik katsayısı % 96, üçüncü öğrencinin problem davranışının gözlemciler arası güvenirlilik katsayısı ise % 90 olarak belirlenmiştir.

Bulgular

Araştırmada öğretmenlerin başlama düzeyi ve DDD sürecinde betimlemeden ve betimleyerek ödüllendirme davranışlarının düzeyine ilişkin bulgular Grafik 1'de gösterilmiştir.

Grafik-1: Doğrudan Davranışsal Danışmanlığın Öğretmenlerin Ödüllendirme Davranışlarını Artırmadaki Etkililiğine, Süreklilik ve Genellemesine İlişkin Grafik. (●: Betimlemeden Ödüllendirme Davranışı, ▲: Betimleyerek Ödüllendirme Davranışı ○: Betimlemeden Ödüllendirme Davranışı Genelleme Düzeyi Δ: Betimleyerek Ödüllendirme Davranışı Genelleme Düzeyi).

Öğretmenlerin Betimlemeden Ödüllendirme Davranışları

Her üç öğretmende DDD süreci uygulanmaya başladığında betimlemeden ödüllendirme davranışlarında artma görülmüş ve veriler dalgalı bir seyir izleyerek ikinci öğretmende artma, birinci ve üçüncü öğretmende azalma eğilimine girmiştir. Ancak bu azalma, başlama düzeyi eğrisine göre daha yukarıda gerçekleşmiştir.

Öğretmenlerin Betimleyerek Ödüllendirme Davranışları

Her üç öğretmende DDD süreci uygulanmaya başladığında betimleyerek ödüllendirme davranışlarında artma görülmüş, üç öğretmende de veriler dalgalı bir seyir izlemiştir. Birinci öğretmenin betimleyerek ödüllendirme davranışı, yatay eksene paralel ve başlama düzeyi eğrisine göre daha yukarıda; ikinci ve üçüncü öğretmenlerin ise betimleyerek ödüllendirme davranışları azalma eğiliminde olmakla birlikte, başlama düzeyi eğrisine göre oldukça yukarıda gerçekleşmiştir.

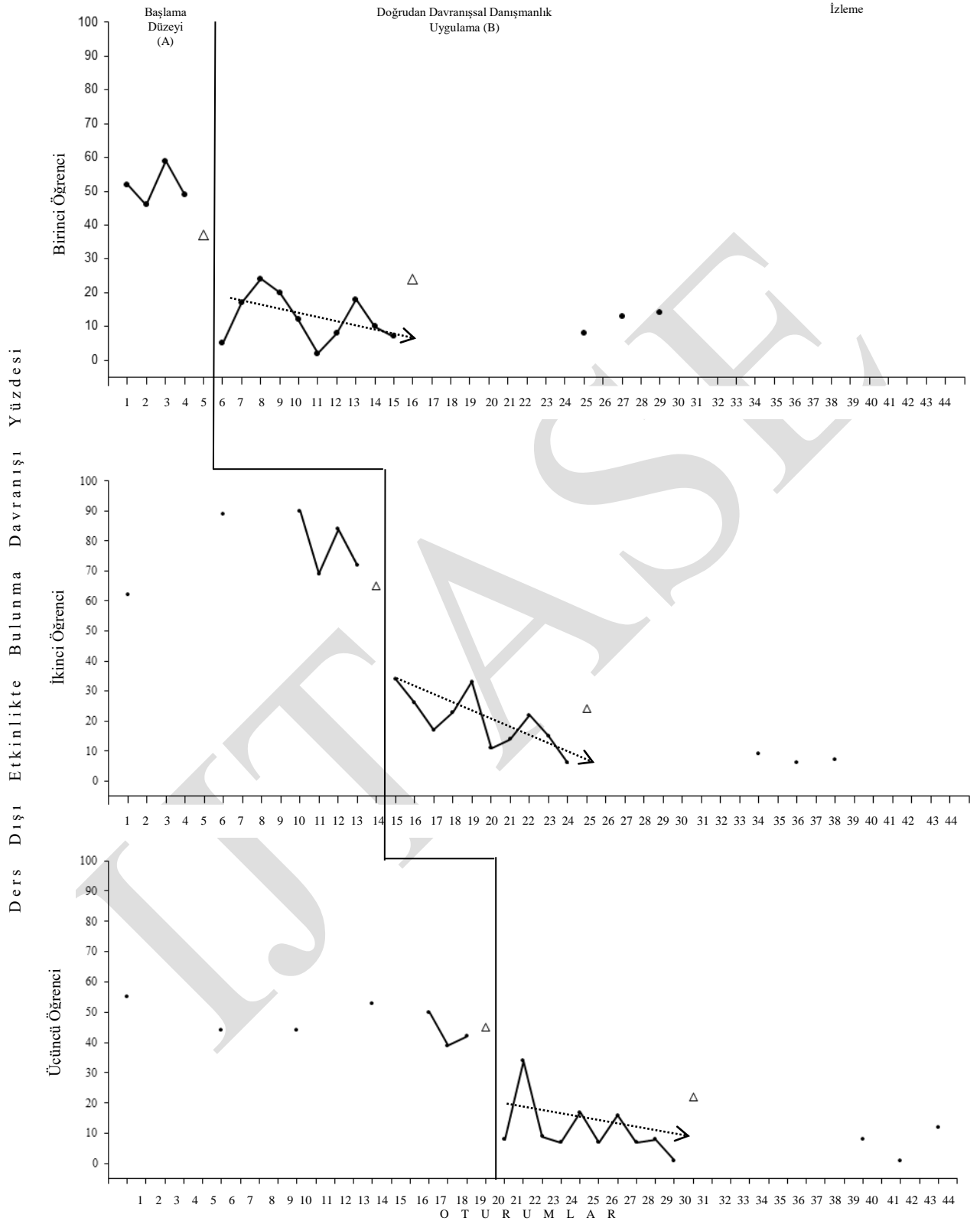
Sonuç olarak, DDD öğretmenlerin betimlemeden ve betimleyerek ödüllendirme davranışlarını artırmada etkilidir. Ayrıca DDD'lğin betimleyerek ödüllendirme davranışlarında daha fazla artışa yol açtığı izlenimi edinilmektedir.

Süreklilik ve Genelleme Bulguları

DDD uygulamasından önce ödüllendirmelere nadiren yer veren öğretmenler, DDD ile ödüllendirmeyi kullanmaya başlamışlardır. Ancak öğretmenler DDD süreci bittikten 14, 16 ve 18 gün sonrasında ödüllendirme davranışlarını azalarak sürdürmeye devam etmişlerdir.

DDD ile birinci öğretmenin betimlemeden ve betimleyerek ödüllendirme davranışlarını, üçüncü öğretmenin yalnızca betimleyerek ödüllendirme davranışını Matematik dersine genellediği görülmektedir.

Öğrencilerin başlama düzeyi ve uygulanan DDD süreci sonunda ders dışı etkinlikte bulunma davranışlarının düzeyine ilişkin bulgular Grafik 2'de gösterilmiştir.

Grafik-2: Doğrudan Davranışsal Danışmanlığın, Öğrencilerin Ders Dışı Etkinlikte Bulunma Davranışlarını Azaltmadaki Etkliliğine, Süreklilik ve Genellemesine İlişkin Grafik. (●: Türkçe dersi ders dışı etkinlikte bulunma davranışı Δ: Matematik dersi dışı etkinlikte bulunma davranışı).

Öğrenci Davranışları

DDD yapılan uygulama evresinde tüm öğrencilerin ders dışı etkinlikte bulunma davranışlarıyla ilgili veriler, başlama düzeyindeki verilere göre yatay eksene yakınlaşmış ve veriler azalan bir eğim göstermektedir. Birlikte eğitim ortamına yerleştirilmiş yetersizliği olan öğrencilerin öğretmenlerine sağlanan DDD sırasında ders dışı etkinlikte bulunma davranışlarının azalması, yapılmadığı zamanlarda ise başlama düzeyindeki seviyesinde sürmesi nedeniyle, öğretmen ipucu kâğıdı ve dönüt vermeyi içeren DDD, her üç öğrencinin de ders dışı etkinlikte bulunma davranışlarının azaltılmasında etkilidir.

Süreklilik ve Genelleme Verileri

Süreklilik ve genelleme verileri incelendiğinde DDD ile her üç öğrencide de azaltılan ders dışı etkinlikte bulunma davranışlarının 14, 16 ve 18 gün sonrada sürdüğü ve Türkçe dersinde azaltılan azalan ders dışı etkinlikte bulunma davranışlarının Matematik dersine genellendiği görülmektedir.

Öte yandan araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamı, ipucu kâğıdı ve dönüt verilerek yapılan DDD'liğin kullanılabilirliği hakkında olumlu görüş bildirmişlerdir.

Tartışma

Araştırmanın öğretmenlerin ödüllendirme davranışlarının artırılmasına ilişkin bulgularına göre; ipucu kâğıdı ve dönüt verilerek yapılan DDD öğretmenlerin ödüllendirme davranışlarını artırmalarında ve azalarak sürdürmelerinde etkilidir. Ayrıca ipucu kâğıdı ve dönüt verilerek yapılan DDD'liğin araştırmaya katılan öğretmenlerin üçte ikisinin ödüllendirme davranışlarını matematik dersine genellenmesinde etkili olduğu izlenimi edinilmektedir.

Araştırmanın öğrenci davranışlarına ilişkin bulgularına göre ise DDD her üç öğrencinin de ders dışı etkinlikte bulunma davranışlarının azaltılmasında ve sürdürülmesinde etkilidir. Ayrıca DDD'liğin öğrencilerin tamamında azaltılan ders dışı etkinlikte bulunma davranışlarının matematik dersine genellenmesinde etkili olduğu izleniminin vermiştir.

Bu araştırmanın sonuçları, DDD sürecinin öğretmen ödüllendirmelerini artırma ve öğrencilerin problem davranışlarını azaltma, sürdürme ve genellemede etkili olduğunu gösteren yurt dışındaki araştırmalarla paralellik göstermektedir (Watkins-Emonet 2000; Noel, Duhon, Gatti, Connell, 2002; Freeland, 2002; Munton 2004).

Bu araştırma, Munton (2004)'un yaptığı çalışmada ileri araştırmalara yönelik gerekliliği vurgulanan DDD'liğin planlanmasından dolayı ortaya çıkmıştır. Araştırmanın özgün yanı öğretmen ipucu kâğıdı ve öğretmenlere kendi yaptıkları davranışlar izletilerek dönüt vermenin birlikte uygulanmasıdır. Araştırmada problemi tanımlama ve problem analizi aşamaları, alan yazında yer alan örneklerinden farklı olarak özel eğitim öğretmenleri genel eğitim hizmeti veremediğinden tamamen araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada öğretmenlerin ödüllendirme davranışları, sağaltım evresi boyunca oldukça dalgalı bir seyir izleyerek yatay eksene doğru azalan bir eğim göstermiştir. Bu durumu öğrencilerin gösterdiği davranışlardan bağımsız olarak ele almak farklı sonuçlara yol açabilir. Bu nedenle öğrencilerin davranışları gözlemlenmeye devam edilmelidir. Araştırmada öğrencilerin daha uzun süreli sınıfa uygun davranışlar sergilemeleri sonucunda öğretmenlerin ödüllendirme davranışlarını azaltarak sürdürdükleri gözlemlenmiştir. Ayrıca, bu aşamada öğrencilere kazandırılacak davranışlar belirlenerek ve sıralanarak yeni davranış kazandırma ve sürdürmeye ilişkin öğretmenlere DDD'la bilgi sağlanması öğrencilerin yeni davranış edinmelerini ve sürdürmelerini sağlayabilir (Özyürek 2009).

Öğretmenlerin ödüllendirme davranışlarıyla ilgili grafik-1'de görüldüğü üzere, öğretmenlerin ödüllendirme davranış sayıları açısından kararlılık sağlanamamakta ve grafikte dalgalanmalar ortaya

çıkılmaktadır. Bu durumun danışmanlığın yapıldığı Türkçe dersinde kazandırılacak davranışların sıraya konulmamış ve nasıl sıraya konulacağını planlanmamış olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Öte yandan bu durum, araştırmanın sınırlılığıdır.

Araştırma bulgularından hareketle, özel eğitim danışmanlarına ve gezici özel eğitim öğretmenlerine kaynaştırmış öğrencilerin davranışlarının kontrol edilmesinde ipucu kâğıdı ve dönüt vermeyi içeren DDD'liği kullanmaları önerilebilir. Yine araştırma bulgularından hareketle kaynaştırma düzenlemesindeki öğrencilerin davranışsal problemlerinin sağaltılmasında DDD sürecinde yer verilen basamakların izlenmesi önerilebilir. Bu çalışmada ipucu kâğıdı ve dönüt vermeyle yapılan DDD'nin etkililiğine bakılmıştır. İleri çalışmalarda doğrudan öğretimin farklı öğelerinden oluşan danışmanlık sürecinin etkililiğine bakılabilir.

Kaynakça

- Baker, J.M. ve Zigmond, N. (1995). The meaning and practice of inclusion for students with learning disabilities: Themes and implications from the five cases. *The Journal of Special Education*, 29(2), 163-180.
- Bergan, J.R. (1977) *Behavioral Consultation*. Columbus, OH: Charles E. Merrill.
- Choate, J.S. (2000). *Successful Inclusive Teaching. "Proven Ways to Detect and Correct special Needs."* (Dördüncü Baskı). Boston. Allyn and Bacon.
- Erbaş, D. (2005). Olumlu Davranışsal Destek. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*. 6 (1) 1-18.
- Feldman, E.S. ve Kratochwill, T.R. (2003). *Problem Solving Consultation in Schools: Past, Present and Future Directions*. *The Behavior Analyst Today*. Volume 4, No.3.
- Gutkin, T. B. (1996) *Core Elements of Consultation Service Delivery for Special Service Personnel: Rationale, Practice and Some Directions for the Future*. *Remedial and Special Education*, 17, 333-340.
- Gürgür, H. (2008). Kaynaştırma Uygulama1sının Yapıldığı İlköğretim Sınıfında İşbirliği ile Öğretim Yaklaşımının İncelenmesi *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları*, n0 106 (1. Kaynaştırma (Eğitim) 2. Özel Eğitim I. E.a. II. Dizi)
- Hallahan D.P. and Kauffman J.M.(2003) *Exceptional Learners*. Introduction to Special Education. (Dokuzuncu Basım). Boston. Allyn and Bacon.
- Heron, T.E. ve Harris, K.C. (1993). *The Educational Consultant. Helping professionals, Parents and Mainstreamed Students*. (Dördüncü Basım). Texas. Pro.ed.
- Jefferson, G.L. (2001). *An Evaluation of the Generalized Effects of Training Teachers of Young Children to Use Functional assessment in Combination with Behavioral Consultation to Remediate Problematic Classroom Behaviors*. Ph. D. Thesis. University of Oregon.
- Freeland, J. T. (2002). *Analyzing the Effects Direct Behavioral Consultation on Teachers: Generalization of Skills Across Settings*. Ph. D. Thesis. Mississippi State University.
- Kahveci, G. (2016). *School Counseling And Students With Disabilities*. *International Online Journal of Primary Education (IOJPE) ISSN: 1300-915X*, 5(2).
- Kaner, S. (2003). *Duygusal ve Davranışsal Bozuklukları Olan Çocuklar*. (Ed: A. Ataman) *Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş*. Ankara. Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Kratochwill, T.R. ve Bergan, J.R. (1990). *Behavioral Consultation in Applied Settings*. Springer.
- Kırcaali-İftar G. (1992). *Teacher and Student Characteristics which Influence Teacher Preferences for Resource and Consultation Approaches*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kırcaali-İftar, G. ve Uysal, A. (1999). *Zihin Özürlü Öğrencilere Özel Eğitim Danışmanlığı Aracılığıyla Uygulanan Resimli Fişlerle Okuma-Yazma Öğretiminin Etkililiği*. *Özel Eğitim Dergisi*. Cilt 2 (3) 3-13.

Lewis, R.B. ve Doorlag, D.H. (1999). Teaching Special Students in General Education Classrooms. New Jersey: Prentice Hall Inc.

Little, E. Hudson, A. ve Wilks R. (2002). The Efficacy of Written Teacher Advice (Tip Sheets) for Managing Classroom Behaviour Problems. Educational Psychology, Vol. 22, No. 3

Maher, C.A. and Forman, S.G. (1987). A Behavioral Approach To Education Of Children And Youth. New Jersey. Lawrance Erlbaum Associates Inc.

Munton, S.Y. (2004). Uncovering the Most Effective and Cost Beneficial Methods of Consultation in Terms of Disruptive Behavior, Treatment Integrity and Social Validity. Ph. D. Thesis. University of California.

Noel G.H., Duhon G.J., Gatti S.L., Connell J.E., (2002) Consultation, Follow Up, and Implement of Behavior Management Interventions in General Education, School Psychology Review, 2002 Vol.31, Issue 2

Özyürek, M. (1990). Özel Eğitimde Normalleştirilmenin Doğurguları. Eğitim Bilimleri 1. Ulusal Kongresi. Bildiriler IV. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.

Özyürek, M. (1996). Sınıfta Davranış Yönetimi: Uygulamalı Davranış Analizi-1. Ankara: Karatepe Yayınları.

Özyürek, M. (2005). Olumlu Sınıf Yönetimi. (Birinci Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.

Özyürek, M. (2009) Bilişsel ve Devimsel Davranışları Öğretmeyi Kazanma (Okul Öncesi ve İlköğretimde) Ankara. Daktylos Yayınevi .

Pisciotta, BS (2001) Using Functional Assessments and Treatments Based on Direct Observations of Students Identified with Emotional and Behavioral Problems, Master's of Arts in School Psychology. Stephen F. Austin State Universtiy.

Salend, J.S. (2001). Creating Inclusive Classrooms. Effective and Leflective Practices. (Dördüncü Basım). New Jersey, Prentice Hall.

Shapiro E.S. (1987). Behavioral Assessment in School Psychology. London. Lawrance Erlbaum Associates. New Jersey.

Shapiro, E.S. ve Kratochwill T.R. (2000). Behavioral Assessment in Schools: Theory, Research and Clinical Foundation. (2. Baskı). New York. Guilford Publication Inc.

Smith, T.E.C., Polloway, E.A., Patton, J.R., ve Dowdy, C.A. (2001). (Dördüncü Baskı). Teaching Students with Special Needs in Inclusive Settings. Ally and Bacon.

Simith, S.W., ve Robinson, T.R. (2006). Emotional/Behavior Disorders (Ed: Meyen, E.L. ve Bui, Y.N.) Exceptional Children. In Today's Schools. What Teachers Need to Know. (Beşinci Baskı). Love Publishing Company.

Sucuoğlu, B. (2004). Türkiye'de Kaynaştırma Uygulamaları: Yayınlar/Araştırmalar (1980-2005) Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi 2004, 5 (2) 15-23.

Sucuoğlu, B. ve Kargın, T. (2006). İlköğretimde Kaynaştırma Uygulamaları: Yaklaşımlar, Yönetmeler, Teknikler. Ankara: Morpa Kültür Yayınları.

Şafak, P. (2005). Birlikte Eğitim Ortamındaki Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş Öğrencilere Gezici Öğretmenlik Düzenlemesine Göre Verilen Destek Hizmetin Etkililiği. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi).

Tekin, E. ve Kırcaali- İftar, G. (2004). Özel Eğitimde Yanlızsız Öğretim Yöntemleri. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Tawney, J.W. ve Gast, L.D. (1984). Single Subject Research in Special Education. Colombus: Merrill Publishing Com.

Varol, N. (1996). Özel Eğitimde Kaynaştırma Nasıl Olmalıdır? Down Sendromuna Genel Bakış; Nedenler, Tedavi, Plastik Cerrahi Yaklaşımlar, Özel Eğitimde Kaynaştırma ve Psikolojik Danışmanlık paneli, Ankara.

Watkins-Emonet, C.E. (2000). Evaluating the Teaching Components of Direct Behavior Consultation on Skill Acquisition and Generalization in Head Start Classrooms. Ph. D. Thesis. Mississippi State University.

Watson, T.S. ve Robinson, S.L. (1996). Direct Behavioral Consultation: An Alternative to Traditional Behavioral Consultation. School Psychology Quarterly. Vol. 11, No.3, 267-278

Zins, J. E., Kratochwill, T. R., ve Elliott, S. N. (1993) Current Status of the Field. In J. E Zins, T. R. Kratochwill & Elliott (Eds.), *Handbook of Consultation Services for Children* (pp.1-12), San Francisco; Jossey-Bass.

Extended Abstract

The main purpose of this research is to determine the effectiveness of the Direct Behavioral Consultation (DBC), provided for the teachers in order to reduce the problem behaviors of handicapped students placed into regular school settings, on the enhancement of the teachers' labeled (the teacher's praising the student with defining his/her appropriate behaviors) and unlabelled (the teacher's praising the student without defining his/her appropriate behaviors) praising behaviors and on the reduction of the students problem behaviors and on the maintenance, generalization and usefulness of the teachers' increased praising behaviors and the students' reduced problem behaviors. For these purposes, answers have been searched for the following questions.

If the DBC, provided for the teachers in order to reduce the problem behaviors of handicapped students placed into regular school settings,

- 1- Is effective on enhancement of the teachers labeled and unlabelled praising behaviors?
- 2- Is still effective on teachers' maintaining their increased labeled and unlabelled praising behaviors 14, 16, 18 days the DBC was completed?
- 3- Is effective on the generalization of the teachers' increased praising behaviors in Turkish course over Mathematics course?
- 4- Is effective on reducing students' off-task behaviors?
- 5- Provides the maintenance of the students reduced off-task behaviors 14, 16 and 18 days after DBC was completed?
- 6- Is effective on the generalization of the students reduced off-task behaviors in Turkish course over Mathematics course?
- 7- And what the teachers' comments are on the usefulness (social validity) of the DBC.

The dependent variables of the research are the teachers' level of labeled and unlabelled praising behaviors for the students' appropriate behaviors and the students' level of off-task (making noise, lying in the desk, hitting, shaking, hanging around, etc. while in the lesson) behaviors. The independent variable of this research is the DBC, which is carried out with teacher tip sheets and feedback. In order to achieve the aims of this research, the multiple probe design across subjects, which is one of the experimental designs with single subject. In the research, in all the cases which DBC was implemented, the experimental control was achieved with the DBC which leads to an increase in the teachers' praising behaviors data path or trend and to a decrease in the students' problem behaviors data path or trend. The subjects of this study are three mainstreamed elementary school students one whom has learning disability and two of whom have attention deficit hyperactivity disorder and their teachers, in Ankara province. In order to collect data throughout this research, teacher interview form, reinforcement determination form, motivation evaluation scale, social validity form, anecdote records form, Turkish course checklist and target behavior record form were developed and used. In the research, the teacher was provided with the teacher tip sheets in order to increase teachers' labeled and unlabelled praising behaviors and decrease students off-task behaviors. The teacher tip sheets includes general rules and praise, the instructions about how to do the things in the activities of that day praising which would be given to the student when he/she showed off-task behaviors to the activities and praising which would be given to one of the other student who attended activities conveniently when this student unattended and the praise which would be given to the student after being told his/her positive behaviors in the end of the lesson. After the teacher tip sheets were implemented, the teachers were provided with feedback on the teachers' using the teacher tip sheets by the researcher. The process of the experiment of this research consists of baseline and probe sessions of implementation of teachers' tip sheets and the consultation in which the teachers get feedback on their using tip sheets, of maintaining and generalization sessions. In the baseline of the research, two baseline data were collected. One of the was the teachers' labeled and unlabelled praising behaviors and the other was students' off-task behaviors. After creating the stability in the baseline, the tip sheet was given to the first teacher in order to be implemented. Then the teacher was

asked to implement the items in the tip sheets which would be carried out for 10 days in Turkish course. While the teacher was implementing the items in the tip sheet, it was recorded by a camera which had been placed in the classroom by the researcher. After Turkish course being completed each day, the teacher's labeled and unlabelled praising behaviors and student's problem behaviors were recorded into the target behavior record form by the researcher watching the recordings. Recordings were analyzed with regard to the items of consultation by the researcher. During the feedback session, while the teacher was watching the recordings, she not only was reinforced about accurately implemented items of the consultation but also given a correction feedback about lacking or inappropriately implemented items of the consultation. In the research, the generalization data was collected in Mathematics course. In addition maintenance data was collected 14, 16 and 18 days after each subject had been consulted so as to assess if the teachers' praising behaviors and the students' reduced off-task behaviors had been maintaining. Considering the findings related to the teachers' behaviors, the DBC is decreasingly effective on increasing the teachers' praising behaviors and on maintaining them. In addition, the DBC gives the impression that it is effective on two to third of the teachers' generalizing the praising behaviors into Mathematics course. As a result of findings of this research, the DBC which includes the teachers tip sheets about managing the problem behaviors of mainstreamed students and giving feedback can be recommended to special education consultants and to itinerant special education teachers. Also, as a result of findings of this research, in the treatment of behavioral problems of the students' in mainstreamed settings the steps in the process of the DBC can be recommended to be followed. In this research the effectiveness of the DBC, which was implemented by giving teacher tip sheet and feedback, has been examined. In further researches, effectiveness of the process of the DBC which would be consisted of different components of direct instructing might be examined.